

פרשת שלח לך

וימאסו בארץ חמדה תהילים (קו, כד)

"וארון ברית ה' הולך לפנייהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה". "ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים", אמר רבי חמא בר חנינא: אותו היום סרו מאחרי ה'. חודש ימים שהו בקברות התאוה, דכתיב: עד חודש ימים, ושבעה ימים של הסגרת מרים, דכתיב: ותסגר מרים שבעת ימים, וכתוב: שלח לך אנשים, ותניא: בעשרים ותשעה בסיון שלח משה מרגלים. המקום - מדברן פארן - "וישלח אותם משה ממדבר פארן". בפרשת מסעי נקרא המקום "רתמה" ומבואר בחז"ל על שם לשון הרע של המרגלים, שנאמר: מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים.

לא ככל הגחלים, גחלי רתמים, שכל הגחלים כבו מבחוץ - כבו מבפנים, ואילו גחלי רתמים, אף על פי שכבו מבחוץ - עדיין בוערות מבפנים, כך לשון הרע, אף על פי שאתה הולך ומפייסו והוא מתפייס - עדיין הוא בוער מבפנים (על פי מדרש רבה).

מובא במדרש: מה ראה לומר אחר מעשה מרים, שלח לך אנשים? אלא, שהיה צפוי לפני הקדוש ברוך הוא שיאמרו לשון הרע על הארץ. אמר הקדוש ברוך הוא: שלא יהיו אומרים לא היינו יודעים עונש לשון הרע, לפיכך סמך הקדוש ברוך הוא הענין זה לזה, לפי שדיברה מרים באחיה ולקתה בצרעת, כדי שידעו הכל עונשו של לשון הרע, ואף על פי כן לא רצו ללמד.

על שליחת המרגלים מובא ברשב"ם שהקב"ה לא נקב בשמות מי ילך לתור את הארץ, כשם שעשה לנשיאים שמנו את ישראל ובנשיאים שהנחיל את הארץ כמובא בפרשת מסעי, שאותם נקבו בשמות, וכן תנאי התנה להצלחת המרגלים שעליהם להבין כי הארץ היא "אשר אני נותן לבני ישראל", אך המרגלים התכחשו לנקודה זו ולא הזכירו אף פעם את הביטוי "אשר ה' נותן לבני ישראל", אלא: "באנו אל הארץ אשר שלחתנו", "הארץ אשר עברנו בה לתור אותה", וזוהי סיבת כשלונם שנכשלו והכשילו את בית ישראל. נשיאי ישראל המשוללים אמונה בה', בכוחם להביא חורבן וכליה לעם.

"וימאסו בארץ חמדה" - זה הדבר הגרוע ביותר שממאסים ארץ שהקדוש ברוך הוא קורא לה "חמדה", וכמובא במדרש: "מדד הקדוש ברוך הוא כל הארצות ולא מצא ארץ שראויה לינתן לישראל אלא ארץ ישראל, וכשמואסים בארץ חמדה ולא זו בלבד אלא "ותרגנו באהליכם ותאמרו בקנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו" - מבליטים ומפרסמים את חוסר האמונה בבורא, קיבלו עונשים קשים: "להפיל אותם במדבר" - הם עצמם לא יבואו אל הארץ שמאסו בה, וכן, "ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות" - גלות ושעבוד לדורות הבאים.

הגר"י לוינשטיין זצ"ל הקשה באחת משיחותיו מה חשבו המרגלים להרויח על ידי מניעת כניסת בני ישראל לארץ, האם חששו שיפסידו נשיאותם כשיכנסו לארץ, והאם ישנה אפשרות להשאר במדבר, וגם אם יחזרו למצרים, היישארו בנשיאותם? התמיהה הנוספת היא על העם כולו: כיצד יכלה טענת "עם גדול ורם כענקים" להפחידם, הרי בעיניהם ראו את יד ה' הגדולה במצרים, ותגובת העם על ידי בכי ותוספת אמירה של "לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו", תמוהה ביותר כיצד באו לידי כך קהל ישראל?

ומבאר הרב על פי דברי הרמח"ל האומר: "ופשוט הוא שאפילו אם יפקח האדם על עצמו, אין בכוחו להנצל אלולי הקדוש ברוך הוא עוזרו. היצר הרע תקיף מאד וכמאמר הכתוב: 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ה' לא יעזבו בידו', אפילו יפקח האדם על עצמו בכל כחו, לא יוכל לנצח את היצר הרע, אך אם האדם יפקח על עצמו, אז הקב"ה עוזרו וניצול מן היצר הרע". בני דור המדבר לא סמכו על כך שהארץ טובה ולכן עזר ה' הוסר מהם ונשארו חסרי דעה ולכן האמינו לדברי המרגלים, ולכן למרות כל הניסים שראו במצרים ובמדבר, נמוג ליבם מפחד "ערים בצורות בשמים", ופרשה זו מהווה דוגמא מוחשית לכוחו

פרשת שלח לך

של היצר בהעדר סייעתא דשמיא לאדם, שהרי כבר נאמר: כל מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו. הקב"ה נקרא "מלך עוזר" ופירוש המושג עוזר הוא כשיש עובד אשר לו ניתן הסיוע, אולם, בלא עבודה, לא ישיג האדם סייעתא דשמיא. בפרשת המרגלים, אומר הגר"י לוינשטין זצ"ל, ראינו מה גדול החושך שבו נמצא האדם בלא סייעתא דשמיא. בזה יובן פשר מצבינו, מצד אחד, הכל מאמינים בעולם הבא, ומצד שני, חיי היום יום מתנהלים מתוך התעלמות כמעט מוחלטת מהעולם הבא. הסיבה היא, העדר סייעתא דשמיא הנגרם בגלל חוסר פיקוח האדם על עצמו.

אין לו לאדם אלא לפקח על עצמו, ואז ינצל, ועל כך נצטוינו: 'ובחרת בחיים', תפקידנו להיות בוחר בחיים ואז יהיה ה' יתברך בעזרינו בכל אשר נלך.

מקור: הרב יוסף זילברפרב שליט"א